

1

Åpne forskningsbibliotek

Innledende betraktninger

Astrid Anderson, Cicilie Fagerlid, Håkon Larsen og Ingerid S. Straume

Innledning

Åpenhet er et honnørord i dagens samfunnsutvikling generelt og i bibliotekverdenen spesielt. Det ser ut til å være et ønske og en forventning om at transparens og demokratisering skal følge i digitaliseringens kjølvann. I bibliotekene endres både brukervanene og tenkningen om hva bibliotekenes samfunnsoppdrag er. Selve bibliotekrommet åpnes, med aksept for et høyere lydnivå og flere aktiviteter under samme tak. Også nyere biblioteks arkitektur signaliserer åpenhet og at kunnskap er noe som skal være tilgjengelig for alle.¹

Samtidig har åpenhet blitt en stadig viktigere verdi også i akademien. Det er et uttalt mål at publikasjoner og forskningsdata i størst mulig grad skal være åpent tilgjengelig, og ved universiteter og høyskoler blir det satset på åpne, nettbaserte undervisningsformer. Mye av denne utviklingen involverer bibliotekene, noe vi også ser når bibliotekarer bidrar i ulike prosjekter der faggrenser «åpnes opp», og når også universitets- og høyskolebibliotekene utvikles som møteplass og debattarena. Alt dette endrer forutsetningen for bibliotekdrift og samhandlingen med bibliotekenes brukere. I denne boka vil vi ta for oss noen av de mange fasettene av åpenhetsarbeidet som foregår i forskningsbibliotekene.

¹ En slående kontrast i så måte er Nasjonalbibliotekets bygg fra 1811, med sin «lukkede» fasade og høye steintrapp, mot Universitetsbiblioteket i Oslo fra 1999, med glassfasade og et vrimleareal som strekker seg fra plassen utenfor og inn i byggets vestibyle.

Forskningsbibliotek er en mangfoldig kategori. Det favner alt fra små samlinger av ressurser ved forskningsinstitutter til de store universitetsbibliotekene. For vårt formål vil «forskningsbibliotek» i hovedsak referere til bibliotekene i universitets- og høyskolesektoren, og til Nasjonalbiblioteket; det vil si bibliotek som primært er innrettet mot å støtte forskning, undervisning og studier.

Hvorfor nasjonal- og universitetsbibliotek?

Bibliotekene er sentrale byggesteiner i moderne nasjonalstater med folkestyre. Forskningsbibliotekene har et spesielt ansvar for å forvalte historisk, kulturell og vitenskapelig arv, og å gjøre denne tilgjengelig for forskere og lekfolk. Ved å sørge for tilgang til kunnskap og informasjon, legger bibliotekene til rette for at man kan oppnå en opplyst, offentlig samtale mellom likeverdige medborgere. De utgjør, kort sagt, en sentral del av offentlighetens infrastruktur. I norsk sammenheng var etableringen av et eget universitet med tilhørende bibliotek i 1811 (i drift fra 1813) en viktig del av nasjonsbyggingen (se Takle, 2009). Folkeopplysning, allmenndanning og utdanning inn gikk i det Rune Slagstad (2003) har kalt et «dannelseskompromiss» – en ideologisk koalisjon mellom folk og eliter som var særegen for den dansk-norske statsdannelsen. I Norge, der en relativt stor andel av befolkningen var lesekyndige (se for eksempel Skirbekk, 2010), ble elitenes opplysningsprosjekter «ovenfra» møtt med et krav om reformer «nedenfra». Dette preget utformingen av den nye nasjonens bærende institusjoner, og ble til det Slagstad (2003, s. 374) kaller «den demokratiske folkelighets hegemoniske integrasjon i det statlige styringssystem». Enkelt sagt var det et kompromiss mellom skolefolk, landsbygda og folkelitteraturen på den ene siden og universitetene, embetsstanden og forskningslitteraturen på den andre. At Universitetsbiblioteket og Nasjonalbiblioteket var én og samme institusjon i nesten to hundre år, kan i et slikt lys betraktes som et symbol på konsolideringen av et nasjonalt og demokratisk dannelsesprosjekt.

Der nasjonalbibliotekene kan ses som nasjonens hukommelse, kan universitetsbibliotekene ses på som forskningens hukommelse og kilde. Ved universitetsbibliotekene skal samlingene støtte forskningen som gjøres ved universitetene, og tilby et stort spekter av litteratur for studenter og ansatte. I tillegg er universitetsbibliotekene, i likhet med nasjonalbibliotekene, åpne

for allmennheten: Alle som ønsker, kan låne bøker og til en viss grad bruke ressursene som finnes der. Som fysiske rom brukes bibliotekene som arbeidsplass av flere enn universitetenes studenter, lærere og forskere.

Det omfattende digitaliseringsarbeidet som pågår i vårt eget nasjonalbibliotek, med mål om å digitalisere hele samlingen, har potensial til å gjøre historien mer til stede i samtidige debatter, kanskje spesielt i digitale medier. Forskere, studenter, forfattere og journalister har stort utbytte av informasjonen som nasjonalbibliotekene besitter og gjør tilgjengelig. Samtidig åpner digitaliseringen for at informasjonen kan anvendes av flere brukergrupper, noe som igjen kan styrke sivilsamfunnets demokratiske diskusjoner, i den grad borgerne blir gjort oppmerksomme på disse mulighetene.

Digitalisering legger dermed til rette for at flere får tilgang til historiske kilder og kunnskap. Med den økende interessen for «historie nedenfra» og «folkets historie»² utover på 1900-tallet er også synet på hva som ansees for legitime kilder og kunnskap, blitt utvidet. Marianne Gullestad (1999; 2003) har påpekt at selve kunnskapsproduksjonen er i ferd med å demokratiseres. Hun viser hvordan folkeopplysning har gått fra å være monolog og «omtale» til å bli «tiltale», og gjerne også «samtale» med dem det gjelder. Maktforholdet mellom forskere og allmennhet utjevnes med andre ord etter som større deler av befolkningen tar høyere utdanning (Gullestad, 2003). Denne utviklingen forsterkes med eksplosjonen av sosiale medier.

En lignende demokratiseringsprosess har foregått i folkebibliotekene, der man har beveget seg bort fra en monologisk og homogen dannelsesmisjon ovenfra, til en økt vektlegging av hva mangfoldet av brukerne selv ønsker (en utvikling som diskuteres kritisk av blant andre McCabe, 2001). Brukeropplevelse blir stadig mer vektlagt i bibliotek, museer og arkiver (se f.eks. Priestner & Borg, 2016), slik brukerdeltagelse står sentralt i samtidskunsten (Bourriaud, 2002) og så å si har snudd opp ned på medieverdenen. Flere og flere forskningsbibliotek jobber nå aktivt med utgangspunkt i brukeropplevelser når de skal utvikle bibliotekene, og det arrangeres årlige konferanser om temaet.³ Nasjonal- og universitetsbibliotekene legger i økende grad opp til et mangfold av bruksmåter (se kapitlene til Larsen og Anderson), samtidig som brukerne

2 Bl.a. den franske Annales-skolens vektlegging av historie «sett nedenfra», E.P. Thompson (1963; 1966) i Storbritannia og Howard Zinn (1980) i USA. Se også Tisdels kapittel i denne boka.

3 Se <http://uxlib.org/>

verdsetter den ærverdige arven mange bibliotekbygg med sine bøker og sin atmosfære bærer med seg (se kapitlene til Anderson og Fagerlid).

Når «alle og enhver» blir medprodusenter av informasjon, og et stort antall kilder er for hånden til enhver tid, øker behovet for kritisk tekstkompetanse i hele befolkningen. Evnen til å skaffe seg og tolke informasjon, og til å skape, dele og forstå kunnskap, er derfor meget sentralt. Dette gjenspeiles blant annet i en rekke rammeverk for å formalisere og utdype begrepet informasjonskompetanse (se Bøyum, Gullbekk og Byströms kapittel). I neste instans er det kanskje et spørsmål om å bevare og fornye demokratiet i samfunn der forestillingen om sannhet etter manges mening har mistet sin overbevisningskraft (se for eksempel Latour, 2004).

Åpenhet i nasjonal- og universitetsbibliotek

En dimensjon ved «åpenhet» som denne boka tar tak i, er den romlige. De fleste nasjonal-, høyskole- og universitetsbibliotek er viktige arbeidssteder for forskere og studenter, og har store lesesaler og mange arbeidsplasser. Forskingen som har blitt gjort på det fysiske biblioteket, har likevel i all hovedsak fokusert på folkebibliotek.⁴ Felles for disse studiene er at de i stor grad har tatt for seg biblioteket som sosial møteplass. Det finnes også noen studier av universitetsbibliotek som sted, utført i land som Storbritannia⁵ og USA,⁶ men det er foreløpig ikke foretatt noen slike studier i Norge. Vi har med vår bok ønsket å bidra til å fylle dette tomrommet. Et viktig mål for oss har vært å undersøke på hvilke måter universitetsbibliotek er ulike folkebibliotek, og hvordan de besøkende skaper bibliotekene som steder gjennom sin bruk av og erfaringer i biblioteket (se Andersons, Fagerlids og Grønlund og Ringnes' kapitler).

En annen, viktig dimensjon ved åpenhetsarbeidet i nasjonal- og universitetsbibliotek handler om digitalisering og tilgjengeliggjøring av samlinger og andre ressurser på nett. Det økte tempoet i digitaliseringen og innkjøpet av digitale ressurser kan gjøre at omfanget av tilgjengelig informasjon blir så overveldende at det kan by på nye typer problemer for demokratiet, slik

4 Se Aabø, Audunson og Vårheim, 2010; Aabø og Audunson, 2012; Audunson, 2005; Audunson, Vårheim, Aabø og Holm, 2007; Fagerlid, 2016.

5 Feks. Bryant, Matthews og Walton, 2009.

6 Feks. Codispoti og Frey, 2007; Duke og Asher, 2012.

Paul G. Zurkowski har påpekt. Zurkowski er den som introduserte begrepet «informasjonskompetanse», og han stiller spørsmål ved om kombinasjonen av en overflod av åpent tilgjengelige kilder (se f.eks. Abbott, 2014), dårlig kildekritikk og en overdreven vektlegging av valgdeltagelse fungerer negativt og i retning av *uopplyst demokrati* (Zurkowski, 2014). Hvis dette er tilfellet, vil bibliotekenes rolle som formidlere og tilretteleggere av informasjon bli viktigere og viktigere.

Kapittelbidragene

Bidragene i boka har ulike metodiske utgangspunkt: fra deltagende observasjon og intervjuer til dokumentstudier og analyse av samlingsstrategier. Oppmerksomheten rettes både mot aktører og systemer, mot sansende subjekter og fysiske omgivelser og mot fellesskap, læringsstrategier og undervisningspraksiser.

I kapittelet «Åpenhet i det digitale bibliotek» viser medieviter Terje Colbjørnsen at dragkampen mellom bokbransjens kommersielle interesser og bibliotekenes folkeopplysning har lange historiske røtter, og at dette er en kamp som forsterkes av den digitaliserte litteraturens potensielt ubegrensede tilgjengelighet. Eksempelene han bruker, er Nasjonalbibliotekets *bokhylla.no*, e-bokutlån i folkebibliotekene og åpen tilgang (*open access*) i akademiske bibliotek.

Ifølge Colbjørnsens kilder har academia og universitets- og høyskolebibliotekene blitt det rene publiseringsparadis for det internasjonale forleggeriet som gir ut vitenskapelige tidsskrift og tar brorparten av bibliotekenes budsjetter i abonnementsavgifter. Selv om bibliotekene nå arbeider aktivt med å fremme åpen tilgang for å gjøre tidsskriftene tilgjengelige utenfor betalingsmurene, forblir det store spørsmålet hvem som skal betale for publiseringen.⁷ Bibliotekene, for Colbjørnsen, er pådrivere for at kunnskap skal være et åpent tilgjengelig fellesgode (*public good*), i kontrast til forlagsindustriens *private good*-perspektiv. Colbjørnsen konkluderer med at hvis vi ønsker at sameksistensen mellom forlagsbransjen og biblioteket skal fortsette som vi kjenner den, må partene forhandle fram modeller for kunstig vareknapphet som lukker den potensielle totale åpenhet.

7 Se også Colbjørnsen (2016) og Slaatta (2016).

Demokratisk tilgjengelig kunnskap er også det underliggende premisset i sosiolog Håkon Larsens undersøkelse av hvordan Nasjonalbiblioteket legitimerer sin virksomhet, i kapitlet «Aktivering av nasjonens hukommelse: Nasjonalbiblioteket i offentligheten». Gjennom analyser av stortingsmeldinger, statsbudsjett, avisartikler, forskningsintervjuer og observasjoner viser han hvordan formidling har blitt en stadig viktigere del av nasjonalbibliotekarens oppdrag. I de senere årene har Nasjonalbiblioteket i økende grad arbeidet med å være synlig i offentligheten, åpne bygget for et bredere tilfang av brukere og formidle samlingene til et stadig større publikum gjennom offentlige arrangementer. Fra å være en tilnærmet lukket institusjon for forskere, har nå hele Norges befolkning blitt målgruppe for bibliotekets formidling.

Nasjonalbiblioteket åpnes fysisk for stadig flere befolkningskategorier, og kulturanthropolog Michelle Tisdal viser et annet aspekt ved denne demokratiseringen av kulturarv. I kapitlet «Innsamling av minoritetskilder. Åpenhet, et arkiverende bibliotek og nasjonens hukommelse» viser hun at et arkiverende bibliotek som Nasjonalbiblioteket har en viktig rolle i å bevare og formidle materialet som skal gjenspeile dagens samfunn. Tisdal viser til utfordringer forbundet med innsamling av minoritetskilder og hvordan mentaliteten rundt formidling av kulturelt mangfold også er i endring. Dette har blant annet manifestert seg i at stortingsmeldinger og andre politiske dokumenter legger økende vekt på at arkiv-, bibliotek- og museumsinstitusjonene skal være seg bevisst nasjonens kulturelle mangfold i sitt innsamlings-, bevarings- og formidlingsarbeid. Tisdal argumenterer for at Nasjonalbiblioteket må ha et åpent og aktivt forhold til ulike og nye kildegrupper for å kunne være hele nasjonens hukommelse, slik det påberoper seg å være.

Ingerid Straume tar i sitt kapittel «Skrivesenter i forskningsbibliotek: om teorigrunnlag, identitet og legitimering» for seg noen av diskusjonene som oppstår når biblioteket påtar seg oppgaver som tidligere har tilhørt andre deler av universitetet, som veiledning i akademisk skriving. Stadig flere universitets- og høyskolebibliotek driver i dag studieverksteder, læringssentre, skrivesentre og lignende, og dette stiller krav til bestemte typer kompetanse som krysser både faglige og organisatoriske grenser. Lokalisering i biblioteket er på den ene siden en gest til studentene i form av tilgjengelighet, imøtekommenhet og nærhet til andre tjenester. På den andre siden må skrivesenteret forhandle om det faglige grunnlaget for veiledningen med ulike faglige enheter, og skape nye former for legitimitet gjennom forankring, samarbeid, pedagogisk

dokumentasjon og forskning. I internasjonal sammenheng er forskning på kritisk tekstkompetanse – *critical literacy* – og akademisk identitetsdannelse temaer som beveger seg i og på tvers av ulike fag. Begge kan kobles til den nordiske ideen om allmenndannelse og ses som del av et større demokratiseringsprosjekt (Østerud, 2004).

Skrivesentre i bibliotek er et av flere eksempler på hvordan nye funksjoner knyttes til gamle funksjoner, noe som utvider forestillingene om hva et akademisk bibliotek kan være. På samme måte som brukerne av biblioteket får ta del i dets aura av ærverdighet, og slik skape seg selv som seriøse studenter (se Fagerlids kapittel), vil et skrivesenter i de samme omgivelsene bidra til å anerkjenne dem som seriøse skrivere. Dette kan ses som et ledd i den pågående demokratiseringen av kunnskapsproduksjonen. Straume argumenterer for at skrivesenter i bibliotek gir andre muligheter for studentene til å prøve ut nye identiteter enn ved faglig veiledning. En av fordelene ved å legge skrivesenteret til biblioteket kan derfor være at studentene her kan delta i et allment akademisk fellesskap, blant annet i form av ulike arrangementer, og at de får prøve ut det å skrive akademisk som en «offentlig intellektuell».

Et av de sentrale spørsmålene de ansatte på skrivesenteret må stille seg, er om den spesifikke skrivingen foregår på tvers av eller innenfor faggrensene. En slik balansering mellom faglig og generisk kunnskap finner vi også i bibliotekarenes undervisningspraksiser i tverrfaglige prosjekter. Biblioteks- og informasjonsviterne Idunn Bøyum, Eystein Gullbekk og Katriina Byström bretter ut balansekunsten i kapittelet ««Ethelt nytt 'mindset'? Informasjonskompetanse og tverrfaglighet i bibliotekenes undervisningsoppdrag». I modellen de presenterer, skiller forfatterne ut fire praktiske tilnærminger som befinner seg i spenningene mellom generisk og situasjonsbestemt informasjonskompetanse på den ene siden, og mellom fler- og tverrfaglighet på den andre. Spennet går fra den minst integrerte og deltagende «teknisk orienterte» praksisen via den «problemformulerende» og den «støttende tilnærmingen» til den mest integrerte og deltagende «forhandlende» praksisen. Denne mest ytterliggående formen for tverrfaglighet fordrer en prosessuell tilnærming til faglig åpenhet hvor deltagerne innstiller seg på «å dele holdninger, forståelser og handlemåter som er åpne for at praksiser ofte endrer seg på uventede og uforutsigbare måter når de bringes i kontakt med hverandre».

Sosialantropologene Astrid Anderson og Cicilie Fagerlid konsentrerer seg om avdelingen for humaniora og samfunnsvitenskap (HumSam) ved

Universitetsbiblioteket i Oslo. Ved hjelp av deltagende observasjon og gruppeintervjuer som inkluderer fotodagbøker og tegneoppgaver, tar de for seg to ulike sider av det fysiske biblioteket: biblioteket som sted (Anderson) og sosialiteten og atmosfæren det inngir til (Fagerlid). Antropologiske perspektiver på *sted* viser hvordan menneskers handlinger skaper det sosiale rommet i samspill med de fysiske omgivelsene (se f.eks. Ingold, 2000: kap. 11). Andersons kapittel «Kunnskapens hus: et antropologisk perspektiv på universitetsbiblioteket som sted» utforsker betydningen det fysiske biblioteket har for studentene. Hun er opptatt av biblioteket som et mangetydig sted, en ansamling av en mengde kvalitativt ulike relasjoner og egenskaper. Studentene beskriver hvordan alt fra kjærligheten til lukten av støvete bøker til praktiske hensyn i en travel hverdag er med på å skape relasjonen til biblioteket. De gjør biblioteket til sitt gjennom ulike erfaringer, behov og ønsker, og i samspill med de fysiske omgivelsene skaper de rom for konsentrasjon og tilhørighet til det akademiske prosjekt. Et viktig poeng studentene trekker fram, er at den tematiske oppstillingen av mengder av bøker oppleves som å få frihet til å oppdage litteratur man ellers ikke ville funnet. At man kan se alle de fysiske bøkene som faktisk er der, beskrives som viktig når så mye annen informasjon lukkes inne i små skjermer og aktivt må søkes opp. Slik sett kan man si at fysiske samlinger gir åpenhet og frihet på en annen måte enn ubegrenset digital tilgang.

HumSam-bibliotekets storslåtte arkitektur utgjør en sentral del av atmosfæren i biblioteket. Luftig takhøyde, store vindusflater og romslige, solide trepulter er med på å skape en litt streng, ærverdig atmosfære som bidrar til å gi mening og seriøsitet til studiehverdagen. Selv om få laveregradsstudenter låner mye bøker, finner mange av dem inspirasjon i å være omgitt av bokhyller tett pakket med intellektuelle anstrengelser og ideer. Fagerlids kapittel «Et godt sted å arbeide. Drømmer og disiplinering på biblioteket» viser hvordan studentene bevisst og ubevisst bruker atmosfæren og bibliotekets særegne sosialitet til meningsskaping og selvdisiplinering. Som på et veggløst, men eget rom i Virginia Wolfs forstand finner studentene arbeidsro i et fellesskap av stille, konsentrerte mennesker, skjermet fra den digitale hverdagens mange avbrytelser. Slik disiplinierer universitetsbibliotekets særegne sosialitet og atmosfære studentene til å underkaste seg arbeidet, argumenterer Fagerlid.

Selv om biblioteket er åpent for alle, er det ikke alle som føler seg like til pass der. Mens 1980-tallsbegrepet *library anxiety* betegner engstelse for ikke å være god nok i litteratursøk og verdig nok til å ta opp tiden til en bibliotekar

(Mellon, 1986; Gremmels, 2015), har ubehaget enkelte føler på bibliotekets lesesalområde, en annen karakter. Stillhet og konsentrasjon setter lyder, lukter og synsinntrykk i relieff, og skaper, hos mange, en kroppslig selvbevissthet. Biblioteker med åpne arbeidspulter med muligheter for blikkontakt og innsyn til medstudenters arbeidsvaner kan forsterke opplevelsen av synlighet og overvåking. Enkelte studenter foretrekker derfor steder med mindre folk eller mer lyd, eller med mer skjerming mellom pultene. De som trives, utnytter derimot atmosfæren til det fulle, som Fagerlid viser i sitt kapittel.

Psykolog Hege K. Ringnes og samfunnsgeograf Inga Lena Grønlund skriver i sitt kapittel «'Biblioteket er fett' – om fagbiblioteket som sosial og emosjonell arena» om hvordan de bibliotekansatte ofte oppleves som trygge personer for studentene, og hvordan mange emosjoner kan komme til uttrykk og bearbejdes i møtet med de bibliotekansatte. I en brukerundersøkelse ved Bibliotek for samfunnsvitenskap og musikk ved Universitetet i Bergen, beskrives det emosjonelle klimaet ved biblioteket som åpent og vennlig. Vennlige og imøtekomende bibliotekansatte, med lav terskel for å engasjere seg i de besøkendes anliggender, kan i så måte være en motvekt til det disiplinerende akademiske fellesskapet mange søker i universitetsbiblioteket. De ansattes imøtekommenhet i det som kan være en slitsom studiehverdag, kan legge til rette for å føle tilhørighet til et akademisk fellesskap, et fellesskap som strekker seg utover bibliotekets vegger.

Avslutning

Dagens bibliotek lever ikke opp til stereotypien av støvete, stille rom med hysjende bibliotekarer. Snarere er bibliotekene stadig i front av den teknologiske utviklingen og er åpne for nye aktiviteter og oppgaver. Men der åpen tilgang til digitale kilder ser ut som et ubetinget demokratisk gode, finner vi også faren for at borgernes utsyn blir begrenset nettopp av mengden informasjon.

Der hvor man åpner bibliotekrommet for lyd og aktiviteter, risikerer man samtidig å lukke for det frie, stille fellesskapet av mennesker og litteratur som produserer ny kunnskap. Åpenhet for det tverrfaglige tar tid fra dybdeorienteringen i det spesifikke. Digitale tekster blir tilgjengelig for flere, men lesing på skjerm gir dårligere læring for mange (Mangen, Walgermo & Brønnick, 2013). Åpne rom med bøker man kan ta i og sanse på mange vis, «lukkes inne» i små maskiner, og er mindre tilgjengelig for kroppslig opplevelse.

Det hefter med andre ord en dobbelthet ved mange av åpenhetens aspekter. Nettopp av denne grunn har vi valgt å la åpenhet være det temaet som rammer inn de ulike kapitlene i boka. Åpenhet er et vagt begrep med en positiv klang som er lett å bruke for å legitimere endringsprosesser. Det er derfor viktig at forskere undersøker empirisk hvordan dreiningen mot mer åpenhet arter seg i ulike kontekster og preger bibliotekenes ulike oppgaver.

Referanser

- Aabø, S., & Audunson, R. (2012). «Use of library space and the library as place», *Library & Information Science Research*, 34(2), 138–149.
- Aabø, S., Audunson, R., & Vårheim, A. (2010). «How do public libraries function as meeting places?», *Library & Information Science Research*, 32, 16–26.
- Abbott, A. (2014). «The problem of excess», *Sociological Theory*, 32(1), 1–26.
- Audunson, R. (2005). «The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context», *Journal of Documentation*, 61(3), 429–441.
- Audunson, R., Vårheim, A., Aabø, S., & Holm, E.D. (2007). «Public libraries, social capital, and low intensive meeting places», *Information research*, 12(4).
- Bourriaud, N. (2002). *Relational Aesthetics*. Dijon: Les presses du reel.
- Bryant, J., Matthews, G., & Walton, G. (2009). «Academic Libraries and Social and Learning Space: A Case Study of Loughborough University Library, UK». *Journal of Librarianship and Information Science*, 41(1), 7–18.
- Codispoti, M., & Frey, S. (2007). «The Library as ‘Third Place’ in Academe: Fulfilling a Need for Community in the Digital Age». Paper presented at the *Popular Culture & American Culture Association Annual National Conference*, Boston, MA. April 2007.
- Colbjørnsen, T. (2016). «Vidåpne dører til vitenskapen? Åpen tilgang i teori og praksis», *Prosa*, 22(6), 34–37.
- Duke, L.M., & Asher, A.D. (2012). *College Libraries and Student Culture. What We Now Know*. Chicago, IL: American Library Association.
- Fagerlid, C. (2016). «Skjermet sammen – sameksistens på folkebiblioteket», *Norsk antropologisk tidsskrift*, 26(2), 108–120.
- Gremmels, G. (2015). «Constance Mellon’s ‘Library Anxiety’: An Appreciation and a Critique», *College & Research Libraries*, 76(3), 268–275.
- Gullestad, M. (1999). «Kunnskap for hvem? Moderne virkeligheter og utfordringer for sosialantropologien», *Norsk antropologisk tidsskrift*, 10(2), 81–96.
- Gullestad, M. (2003). «Kunnskap for hvem? Refleksjoner over antropologisk tekstproduksjon, formidling og tilbakeføring». I M. Rugkåsa og K.T. Thorsen (red.), *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge* (s. 233–262). Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Ingold, T. (2000). *The Perception of the Environment: Essays on Livelihood, Dwelling, and Skill*. London: Routledge.
- Latour, B. (2004). «Why has Critique Run out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern», *Critical Inquiry*, 30(2), 225–248.
- Mangen, A., Walgermo, B.R., & Brønnick, K. (2013). «Reading linear texts on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension», *International Journal of Educational Research*, 58, 61–68.
- McCabe, R.B. (2001). *Civic Librarianship: Renewing the Social Mission of the Public Library*. Laham, Md.: Scarecrow Press.
- Mellon, C. (1986). «Library anxiety: A grounded theory and its development», *College & Research Libraries*, 47(2), 160–165.
- Østerud, S. (2004). *Utdanning for informasjonssamfunnet. Den tredje vei*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Priestner, A., & Borg, M. (2016). *User Experience in Libraries: Applying ethnography and human-centred design*. London: Routledge.
- Skirbekk, G. (2010). *Norsk og moderne*. Oslo: Res Publica.
- Slaatta, T. (2016). «Akademisk publisering i endring», *Norsk medietidsskrift*, 22(2), 1–15. doi: 10.18261/issn.0805-9535-2016-02-05
- Slagstad, R. (2003). «Dannelsens forvandlinger – et etterord». I R. Slagstad, L. Løvlie og O. Korsgaard (red.), *Dannelsens forvandlinger* (s. 373–378). Oslo: Pax.
- Takle, M. (2009). *Det nasjonale i Nasjonalbiblioteket*. Oslo: Novus Forlag.
- Thompson, E.P. (1966). «History from Below», i *Times Literary Supplement*, 7. april 1966, s. 279–280.
- Thompson, E.P. (1963). *The making of the English working class*. New York: Pantheon books/Random House.
- Zinn, H. (1980). *A people's history of the United States*. London: Longman.
- Zurkowski, P.G. (2014). «Information Literacy and the New Era of Enlightenment». Presentation to the *10th LILAC Conference*, 23. april, 2014, Sheffield. http://www.slideshare.net/infolit_group/transcript-of-zurkowski-video-at-lilac-2014.